

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1918 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om framläggande av förslag till inrättande av särskilda departement för handel, industri och sjöfart samt för kommunikationer och allmänna arbeten.

Närvarande: herrar Mannheimer, Larsson i Västerås*, Clason, Bellinder, Hellberg, von Geijer, von Mentzer, Olof Olsson, greve Alexander Hamilton*, von Zweigbergk, Boberg, Janson i Kungsör, Kropp*, Räf, Jansson i Edsbäcken*, Sterne, Hildebrand, Magnusson i Kalmar, Sundberg* och Runefors.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion nr 88 av herrar *Jansson, Neess* och *Tengvall* hemställa motionärerna, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande snarast möjligt och helst vid innevarande riksdag av förslag till inrättande av särskilda departement för handel, industri och sjöfart samt för kommunikationer och allmänna arbeten.»

Med avseende på de skäl, som motionärerna åberopat för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om inrättande av nya statsdepartement har under innevarande år redan varit föremål för riksdagens prövning. Sedan Kungl.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 5 saml. 15 häft. (Nr 17.)

Maj:t i propositionen nr 23 föreslagit riksdagen att antaga ett förslag till lag om statsdepartementen, vilket allenast upptog de nu bestående åtta departementen, väcktes nämligen i anledning av denna proposition motioner dels av herr Clason (motionen i första kammaren nr 130) om sådan ändring i den föreslagna lagen, att bland departementen även upptoges ett handelsdepartement, dels av herrar Sommelius, Lübeck, Nylander och Thore (motionen i andra kammaren nr 271), som föreslog stadganden om såväl ett handelsdepartement som ett kommunikationsdepartement. Lagutskottet hemställde i sitt utlåtande nr 56 för sin del, att Kungl. Maj:ts proposition måtte antagas med det tillägg, att bland departementen även upptogs ett handelsdepartement för ärenden rörande handel, industri och sjöfart. Sedan denna hemställan bifallits av första kammaren, men andra kammaren antagit Kungl. Maj:ts proposition i oförändrad form, beslöt första kammaren, på hemställan av lagutskottet i dess memorial nr 60, att frånträda sitt förra beslut och biträda andra kammarens mening, vadan sålunda Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition blivit av riksdagen bifallen och frågan om inrättande av nya departement tills vidare undanskjuten.

Från alla håll inom riksdagen hava vid överläggningarna rörande denna fråga starka sympatier uttalats för det sedan länge aktuella kravet på inrättande av ett särskilt handelsdepartement. Icke mindre från regeringens sida har ett livligt intresse för frågans lösning lagts i dagen. Så t. ex. yttrade statsrådet och chefen för finansdepartementet under remissdebatten i andra kammaren: »Det är klart, att var och en, som har haft tillfälle att se, vilket oerhört ökat arbete, som av dyrtiden framkallats, och som haft tillfälle att se, hur detta arbete undandragit arbetskrafter från de centrala verken, måste vara livligt intresserad av, att man fortast möjligt får till stånd ett organ, som i sig kan upptaga den mångfald av ärenden, som nu är splittrad på dessa många olika håll, men som borde vara samlad under ett departement. För mitt vidkommande vill jag säga, att i vad det ankommer på mitt departement, skall jag försöka att efter måttet av mina krafter arbeta på, att detta handelsdepartement fortast möjligt skall bliva en verklighet.» Och i första kammaren uttalade statsrådet och chefen för justitiedepartementet under behandlingen av lagutskottets ovannämnda utlåtande nr 56: »Regeringen har bestämt uttalat sig för det snara införandet av ett handelsdepartement. Vi utgå därvid icke bara från den mera mekaniska uppfattning, som yrkar på ett handelsdepartement för att sammanföra vissa samhöriga ärenden under en gemensam administration. Nej, jag tror ett handelsdepartement är behöfligt, icke så mycket för att övertaga sin del av det gamla arbetet, som de

övriga departementen och särskilt finansdepartementet nu hava, som för det nya arbete, som väntar oss — för bevakningen av våra ekonomiska intressen utåt i den hårda strid, som är och än mera stundar på världsmarknaden.» Från regeringens sida har emellertid vid båda dessa tillfällen tillika betonats, att frågan om ett handelsdepartement icke vore av beskaffenhet att lämpligen kunna lösas, utan att hänsyn på samma gång toges även till andra spörsmål rörande departementsindelningen. Chefen för justitiedepartementet yttrade härom: »Men här som i andra fall i valet mellan lika krävande uppgifter gäller det att 'det ena göra och det andra icke låta'. Det gäller att skapa en ny ledning av vår handel, industri och sjöfart, det är sant, men vid sidan därav är det lika viktigt eller nästan lika viktigt att skapa ett fullt effektivt och lämpligt organ för ledningen av den sociala välfärdspolitiken, särskilt som vi efter kriget även kunna vänta oss hårda strider på arbetsmarknaden mellan arbetsgivare och arbetare. Är den första frågan om ett handelsdepartement en fråga av vikt för skilda klasser, så är den senare frågan icke mindre viktig för samhällsutvecklingens lugna gång och sålunda även för producenterna. Det kan hända, att frågan om ett särskilt socialdepartement icke behöver upptagas, utan att behovet av en central ledning för sociala ärenden lättast löses genom att kommunikationsverken utbrytas ur civildepartementet, och detta senare fortsätter att vara i huvudsak ett socialt departement. Personligen hyser jag denna åsikt, men även denna fråga måste närmare utredas.»

Utskottet behjärtar för sin del livligt det behov, som föranlett motionärernas yrkande, i vad det angår upprättandet av ett handelsdepartement, men kan å andra sidan icke förbise det nära sambandet mellan denna fråga och övriga inom departementens organisation fallande spörsmål; det står för utskottet klart, att den av motionärerna vidrörda frågan icke kan lösas isolerad från dessa spörsmål. Vid den allsidiga utredning angående departementens organisation, som, enligt vad ovan återgivna yttranden med full visshet giva vid handen, från regeringens sida kan förväntas äga rum, kommer givetvis frågan om ett handelsdepartement att ägnas den uppmärksamhet, varav den allmänt erkännes vara förtjänt. Att genom en skrivelse till Kungl. Maj:st ytterligare understryka detta redan tidigare ådagalagda allmänna intresse för frågans lösning kan utskottet däremot icke finna av behovet påkallat.

Det torde till sist böra framhållas, att vid den blivande utredningen också den av motionärerna vidrörda frågan om ett särskilt departement

för kommunikationer och allmänna arbeten tvivelsutan blir föremål för behörigt övervägande.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 juni 1918.

På konstitutionsutskottets vägnar:

OTTO MANNHEIMER.

Reservationer

dels av herrar *Clason, Bellinder, von Geijer, von Mentzer, greve Alexander Hamilton, Boberg, Räf, Hildebrand* och *Sundberg*, som anför:

»Redan 1905 frambar riksdagen med stor enhällighet i skrivelse till Kungl. Maj:t sin anhållan att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag om inrättande av ett nytt statsdepartement, omfattande handel, industri och sjöfart. Då denna skrivelse ännu icke lett till framläggande för riksdagen av något förslag i ämnet, men behovet av inrättande snarast möjligt av ett dylikt departement under den sedan dess flydda tiden alltmera vuxit och särskilt på grund av de i följd av världskriget inträdda handels- och näringspolitiska förhållandena numera måste anses vara synnerligen trängande, hava vi inom utskottet yrkat att utskottet skulle föreslå riksdagen avlåta en skrivelse härom. Vi förbise icke, att upprättandet av ett sådant departement givetvis måste medföra förändringar i andra departements organisation, men vi anse å andra sidan handelsdepartementets snara tillkomst vara av sådan vikt, att frågan därom icke bör få eftersättas eller fördröjas genom andra förslag till förändrad departementalindelning, om vilka för närvarande icke en lika enhällig opinion är för handen. Vi hava därför föreslagit,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till inrättande av ett statsdepartement för handel, industri och sjöfart»;

dels av herr Mannheimer.